

สื่อความหมายสำหรับการท่องเที่ยวตำบลคันธุลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี Interpretative System for Tourism at Khanthuli Subdistrict, Suratthani Province.

เบญจมาศ ณ ทองแก้ว¹ อำนวย รักษาพล¹ และจุฑามาส เพ็งโคนา¹
สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร
99 ม.5 ต.ละแม อ.ละแม จังหวัดชุมพร โทรศัพท์ 077-544068

บทคัดย่อ

รูปแบบและเนื้อหาสื่อความหมายที่เหมาะสมของแหล่งท่องเที่ยวภายในตำบลคันธุลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ควรอยู่ในรูปของคู่มือสื่อความหมาย แผ่นพับ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และนิทรรศการภายในอาคาร กำหนดให้เค้าโครงเรื่องหลัก (Theme) คือ “เรื่องเล่า...คันธุลี” และแบ่งเรื่องราวออกเป็น 2 โซน(zone) ประกอบด้วย โซนที่ 1: แหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ได้แก่ ความเป็นมาของตำบลคันธุลี สงครามโลกครั้งที่ 2 กับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตำบลคันธุลี มนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำ แหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ เส้นทางศึกษาธรรมชาติของถ้ำ มหัศจรรย์หินงอก หินย้อย สัตว์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำ ค้างคาวสัตว์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำ ผงลิงเสน และฝูงค้างแวนถิ่นใต้บริเวณสำนักสงฆ์เขาเขาและถ้ำกระเปียบที่นักท่องเที่ยวพึงยึดถือปฏิบัติในการเที่ยวถ้ำ โซนที่ 2 : เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าพรุคันธุลี ได้แก่ ความแตกต่างของระบบนิเวศป่าประเภทต่างๆรวมทั้ง “ป่าพรุ” ประวัติการจัดตั้งศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าพรุคันธุลี ระบบนิเวศป่าพรุคันธุลี ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าพรุ การลดลงของพื้นที่ป่าพรุจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ มหันตภัยจากผลการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการคนกับป่า

คำสำคัญ: สื่อความหมาย, การท่องเที่ยว, ตำบลคันธุลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

Form and content of the appropriate Interpretation of tourist attractions in Khanthuli sub-district, Suratthani province should be in a form of guidebook, leaflet, electronic book and exhibition. The main interpretation theme setting is “The story of Khanthuli” which separates into 2 zones. **Zone I: Cave attraction;** such as the history of Khanthuli sub-district, the World WarII and local history of Khanthuli sub-district, prehistoric history of humans who habitat in cave, the origination of the cave attractions, the overall cave trail, the amazing of stalactite, pillar and stalagmite, the characteristics of stalactites and stalagmites in cave, cave-habitated animals, bats that temporarily cave-habitated bat, the groups of bear macaque and dusky leaf monkey at KhaoKha house of priest, and tourism regulations. **Zone II: Swamp forest trail;** such as the

differences of forest ecosystem types in the south of Thailand, background of Khanthuli swamp forest study center, swamp forest ecosystems, the relationship between human and swamp forest, the decrease of swamp forest due to a using by human, disaster resulting from destruction of natural resources and the adapting of sufficiency economy philosophy to human-forest management.

Keywords: Interpretation, Tourism, Khanthuli Subdistrict, Suratthani Province.

1. บทนำ

จังหวัดสุราษฎร์ธานี ถือเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอันดับต้นของประเทศ เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่หลากหลาย และสวยงามกระจายอยู่ในทุกอำเภอ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทหมู่เกาะซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นอย่างมาก ได้แก่ เกาะสมุย เกาะพะงัน เกาะเต่า และหมู่เกาะอ่างทอง ส่วนแหล่งท่องเที่ยวประเภทอุทยานแห่งชาติทางบกที่มีความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณพืช สายน้ำ และสัตว์ป่านานาชนิด ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาสก อุทยานแห่งชาติพนม เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เช่น สวนโมกขพลาราม วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร เป็นต้น และแหล่งท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชน เช่น ชุมชนบ้านพุมเรียง ชุมชนคลองร้อยสาย บ้านลิเล็ด และบ้านถ้ำผึ้ง เป็นต้น นอกจากนี้ จังหวัดสุราษฎร์ธานียังมีเพียงพร้อมสิ่งไปด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี มีการคมนาคมที่สะดวกทั้งทางรถ ไฟ เรือ และเป็นที่ตั้งของสนามบินถึง 2 แห่ง ที่ช่วยเพิ่มศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว จนปัจจุบันได้กลายเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวของชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนใต้ มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศหลังไหลมาเยี่ยมเยือนมากกว่าล้านคนต่อปี โดยเฉลี่ยพบว่ามีจำนวนถึง 1,844,427 คนต่อปี จำแนกเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 829,557 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 1,014,870 คน [1]

ตำบลคันธุลี อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจคือ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าพรุคันธุลีที่มีความหลากหลายของพรรณไม้และสัตว์ป่า อีกทั้งยังมีหอคอยชมป่าพรุคันธุลีและส่องสัตว์ในพื้นที่ ขณะเดียวกันก็มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทกลุ่มถ้ำ ได้แก่ ถ้ำรอยพระพุทธรูป ถ้ำค้างคาว ถ้ำลึก ถ้ำดาจิตร และถ้ำไทรทองซึ่งมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่โดยรวมโดดเด่น

เด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะทรัพยากรประเภทหินงอก และหินย้อยที่มีรูปร่างแปลกตา อีกทั้งภายในถ้ำแบ่งออกเป็นห้องหรือเป็นโพรงต่างๆ รวมทั้งมีชนิดพันธุ์สัตว์ภายในถ้ำและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์ยุคอดีต โดยแต่ละถ้ำจะมีความโดดเด่นแตกต่างกัน

การสื่อความหมายเชิงมรดกของพื้นที่นั้นเสมือนเป็นแผนที่แสดงภาพให้เห็นว่าในพื้นที่ มีเรื่องราวและความน่าสนใจอย่างไร”[2] การวางแผนโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ จึงต้องทำอย่างเป็นระบบทั้งภายในพื้นที่ศึกษาแบบโครงข่ายเพื่อร้อยเรียงเรื่องราวให้มีความเหมาะสมต่อการเข้าใจของผู้รับข้อมูล โดยนำวัตถุประสงค์ในพื้นที่มาสร้างมูลค่าให้ผู้มาเยือนทราบว่ามีลักษณะเด่นอย่างไร สำคัญอย่างไร อยู่ในบริเวณไหน เชื่อมโยงกับลักษณะการท่องเที่ยวหลักที่มีอยู่ในพื้นที่หรือไม่ โดยข้อมูลที่ได้อาจนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลของผู้ใช้ประโยชน์และพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเชิงกลุ่มพื้นที่ให้มีศักยภาพ และเป็นเครื่องมือในการช่วยสร้างรายได้ให้กับภาคเกษตรและชุมชนในชนบท สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 -2559) ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาประเทศไทยให้เป็น “ศูนย์กลางด้านการบริการและการท่องเที่ยว” ของภูมิภาค นำความได้เปรียบด้านความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ มาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสาขาธุรกิจบริการ นำนโยบายรัฐลงไปหนุนเสริมให้ชุมชนเข้ามาจัดการตัวเอง และมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคต โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยเห็นความจำเป็นดังกล่าว จึงมีแนวคิดที่จะสร้างระบบสื่อความหมายสำหรับแหล่งท่องเที่ยว โดยจะทำการเชื่อมโยงเรื่องราวทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เอื้อให้ผู้มาเยือน เยาวชน นักเรียน และชุมชนท้องถิ่นได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน อันจะเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ สร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน และเกิดมูลค่าทางนันทนาการสูงสุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ และจำแนกช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ สำหรับกำหนดนัยสำคัญการสื่อความหมายการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำและป่าพรุ ตำบลคันธุลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของชาวบ้านต่อการพัฒนาเนื้อหาสื่อความหมายการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำและป่าพรุ ตำบลคันธุลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อกำหนดรูปแบบ และเนื้อหาสื่อความหมายภายในแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำและป่าพรุ ตำบลคันธุลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. วิธีการศึกษา

1. วิเคราะห์ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักเกณฑ์ของการจำแนกช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ (ROS) ตามปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยเกี่ยวกับการเข้าถึง 2) ความเป็นธรรมชาติและสภาพพัฒนาพื้นที่ 3) ลักษณะประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ และ 4) ระดับการควบคุมนักท่องเที่ยว/ควบคุมกิจกรรมการใช้ประโยชน์โดยหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบ

2. ศึกษาความคิดเห็นชาวบ้านต่อการพัฒนาเนื้อหาสื่อความหมายสำหรับการท่องเที่ยวตำบลคันธุลี โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 86 ตัวอย่าง และประมวลผลผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป

3. กำหนดภาพรวมและเค้าโครงเรื่อง (Theme) เค้าโครงเรื่องย่อย (Sub-theme) รูปแบบ วิธีการ รายละเอียดเนื้อหาสื่อความหมายของโปรแกรมสื่อความหมายที่สอดคล้องกับพื้นที่พร้อมจัดทำต้นฉบับ (The master copy of handbook) สำหรับจัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ได้ในอนาคต

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการจัดสร้างระบบสื่อความหมาย



ที่มา : ดัดแปลงจากโมเดล Sharpe

4. ผลการศึกษา

4.1 ผลการจำแนกช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ (ROS)

การวิเคราะห์และจำแนกช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ(Recreation Opportunity Spectrum, ROS) ผลการศึกษาพบว่า ถ้ำรอยพระพุทธรูป ถ้ำลึก ถ้ำตาจิตร และถ้ำไทรทองเป็นแหล่งนันทนาการประเภทแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ กึ่งสันโดษไม่ใช้ยานยนต์ (Semi-Primitive Non-Motorized, SPNM) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 3.64 3.90 และ 3.95 ตามลำดับ กล่าวได้ว่าลักษณะทั่วไปของถ้ำยังมีความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง พื้นที่ส่วนใหญ่มีการพัฒนาหรือดัดแปลงประมาณร้อยละ 11-20 ของพื้นที่ทั้งหมด มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพป่าตามธรรมชาติบ้างเล็กน้อย และสามารถพบเห็นร่องรอยผลกระทบที่เกิดจากการเข้าไปใช้ประโยชน์ภายในพื้นที่ ขณะที่ถ้ำค้างคาวเป็นแหล่งนันทนาการประเภทธรรมชาติสันโดษ (Primitive-P) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 กล่าวได้ว่าลักษณะทั่วไปของถ้ำยังมีความ

เป็นธรรมชาติสูงยังไม่มีการพัฒนาหรือดัดแปลง พื้นที่ส่วนใหญ่มีการพัฒนาประมาณร้อยละน้อยกว่า 10 ของพื้นที่ทั้งหมด มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพป่าตามธรรมชาติบางเล็กน้อย และสามารถพบเห็นร่องรอยผลกระทบที่เกิดจากการเข้าไปใช้ประโยชน์ภายในพื้นที่ สำหรับเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าพุเป็นแหล่งนันทนาการ (ROS) ประเภทธรรมชาติกึ่งสันโดษใช้ยานยนต์ (SPM) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 ลักษณะทั่วไปของป่ายังมีความเป็นธรรมชาติของระบบนิเวศป่าพรุค่อนข้างสูง พื้นที่ส่วนใหญ่มีการพัฒนาประมาณร้อยละ 11-20 ของทั้งหมด บริเวณศูนย์บริการมีการดัดแปลงจากสภาพเดิมเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว สำหรับระยะทางของเส้นทางเดินเท้าภายในเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าพุมีระยะทางประมาณ 500 เมตร

หมายเหตุ กำหนดให้ประเภทของแหล่งนันทนาการหรือแหล่งศึกษาธรรมชาติตามหลักการ ROS มีค่าพิสัยในแต่ละช่วงชั้น ดังนี้

- 1 หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวประเภทพัฒนา พิสัย 1.00 – 1.80 มาก (Developed-D)
- 2 หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวประเภทกึ่งพัฒนา พิสัย 1.81 – 2.60 (Semi-Developed-SD)
- 3 หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติกึ่งสันโดษใช้ยานยนต์ (Semi-Primitive Motorized-SPM)
- 4 หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติกึ่งสันโดษไม่ใช้ยานยนต์ (Semi-Primitive Non-Motorized, SPNM)

ภาพที่ 2 ลักษณะหินงอก หินย้อยภายในแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ



4.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการระบบสื่อความหมายของตำบลคันทูลีของประชาชนท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่าชาวบ้านต้องการเรื่องราวสื่อความหมายเกี่ยวกับทรัพยากรหินงอกหินย้อย และแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.1 และ 55.8 รองลงมาต้องการให้สื่อความหมายสัตว์ภายในถ้ำ ประวัติความเป็นมาในอดีตของถ้ำ ความเป็นมาของชุมชนท้องถิ่นชาวบ้าน พิษพรรณสัตว์ป่าในเส้นทางเดินเที่ยวถ้ำ ความเป็นอยู่ ประเพณี และวิถีชุมชนชาวบ้าน และเรื่องราวทางโบราณคดีภายในถ้ำ ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.5, 42.9, 40.0, 55.8, 54.7, 43.9 ตามลำดับ และสื่อความหมายที่เน้นเนื้อหาความเพลิดเพลินและสนุกสนานในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 39.8 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของความต้องการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการ	ระดับความคิดเห็น/ต้องการ				
	มากที่สุด	มาก	เฉยๆ	น้อย	ไม่เห็นด้วย
เนื้อหาความเพลิดเพลินและสนุกสนาน	12 (14.5)	21 (25.3)	33 (39.8)	14 (16.9)	2 (2.4)
เรื่องราวทรัพยากรหินงอกและหินย้อย	50 (58.1)	17 (19.8)	11 (12.8)	6 (7.0)	2 (2.3)
ข้อมูลสัตว์ภายในถ้ำ	22 (25.6)	40 (46.5)	19 (22.1)	4 (4.7)	1 (1.2)
ประวัติความเป็นมาในอดีตของถ้ำ	34 (40.5)	36 (42.9)	13 (15.5)	1 (1.2)	-
ความเป็นมาของชุมชนท้องถิ่น	27 (31.8)	34 (40.0)	21 (24.7)	3 (3.5)	-
พิษพรรณสัตว์ป่าในเส้นทางเดินเที่ยวถ้ำ	24 (27.9)	48 (55.8)	13 (15.1)	-	1 (1.2)
ความเป็นอยู่ ประเพณี และวิถีชุมชน	22 (25.6)	47 (54.7)	14 (16.3)	1 (1.2)	2 (2.3)
เรื่องราวทางโบราณคดีภายในถ้ำ	19 (23.2)	36 (43.9)	20 (24.4)	6 (7.3)	1 (1.2)
แหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียง	48 (55.8)	27 (31.4)	9 (10.5)	1 (1.2)	1 (1.2)

4.3 ผลการจัดทำเค้าโครงเรื่องหลัก (Theme) และรูปแบบสื่อความหมายสำหรับการท่องเที่ยวตำบลคันทูลี

สื่อความหมายที่เหมาะสมของแหล่งท่องเที่ยวตำบลคันทูลีอยู่ในรูปของคู่มือสื่อความหมาย แผ่นพับ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และนิทรรศการภายในอาคารสำหรับสื่อความหมายการท่องเที่ยว กำหนดให้รายละเอียดเนื้อหาของสื่อความหมายการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำและป่าพรุคันทูลีที่มีคุณค่าความสวยงามตามธรรมชาติ วัฒนธรรมเกี่ยวโยงกับวิถีชีวิตสัตว์ป่า และผู้คน” สอดแทรกข้อคิด และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดพฤติกรรมกรอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นำไปสู่ประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยวจนต้องกลับมาเยือนอีกครั้ง สำหรับเค้าโครงเรื่องหลัก(Theme) คือ “**เรื่องเล่า...คันทูลี**” และแบ่งเรื่องราวออกเป็น 2 ส่วน (zone) ประกอบด้วย

โซนที่1: แหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ได้แก่

A1: ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตำบลคันฉุติ

เค้าโครงเรื่องย่อ : อาณาจักรพนมสายรุ้ง...ตำนานแห่งคันฉุติ

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นรับรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีผู้ศึกษาค้นคว้าและที่ชุมชนเล่าสืบต่อกันมา

แนวความคิดหลัก : เรื่องราวความเป็นมาของตำบลคันฉุติ ซึ่งเป็นตำบลเก่าแก่ตำบลหนึ่งของอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีประวัติศาสตร์ชุมชนที่เล่าสืบต่อกันมารวมถึงการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาว่าเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรพนมสายรุ้ง และอีกสมมติฐานกล่าวว่า ดินแดนคันฉุติเคยเป็นอาณาจักรคันฉุติที่ยิ่งใหญ่

A2: สงครามโลกครั้งที่ 2 กับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตำบลคันฉุติ

เค้าโครงเรื่องย่อ: ร้อยเรียงรบ

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่อเผยแพร่เรื่องราวความผูกพันระหว่างทหารญี่ปุ่นและคนท้องถิ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

แนวความคิดหลัก : เรื่องราวความผูกพันระหว่างทหารญี่ปุ่นและคนท้องถิ่นในตำบลคันฉุติที่มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกันผ่านเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เกิดขึ้นในพื้นที่

A3: ความเป็นมาของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำ

เค้าโครงเรื่องย่อ: ช่อนความเป็นมาแห่งชีวิต

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่ออธิบายความสำคัญของถ้ำซึ่งยุคสมัยหนึ่งมนุษย์เคยเข้าไปใช้ประโยชน์ถ้ำเพื่อการอยู่อาศัยและหลบภัยหรือประกอบพิธีกรรม

แนวความคิดหลัก : ความเป็นมาของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่เข้าไปใช้ประโยชน์เพื่อการอยู่อาศัย หลบภัย หรือประกอบพิธีกรรมที่แสดงให้เห็นร่องรอยอารยธรรมเปรียบเทียบกับการใช้ประโยชน์ถ้ำในปัจจุบันที่ดัดแปลงพื้นที่เพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม

A4: การก่อเกิดแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ

เค้าโครงเรื่องย่อ: มหัศจรรย์แห่งขุนเขา งามพิสุทธิ์แห่งถ้ำหินปูน

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบลักษณะการเกิดถ้ำหินปูน และตระหนักถึงคุณค่าการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวความคิดหลัก : การเกิดถ้ำจากภูมิประเทศแบบคาสต์ (Karst topography) ซึ่งเป็นภูเขาหินปูนที่มีลักษณะทางธรณีสันฐานเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เพราะเป็นหินที่ละลายได้ง่ายจากน้ำบนผิวดินหรือน้ำใต้พื้นผิว ทำให้เกิดลักษณะช่องว่าง หรือที่เรียกว่า “โพรงถ้ำ” หรือบางบริเวณมียอดแหลม มีหน้าผาสูงชัน มีร่องน้ำและหลุมยุบ

A5: ภาพรวมเส้นทางศึกษารวมชาติของถ้ำ

เค้าโครงเรื่องย่อ: ท่องขุนเขา...ปีนป่า สัรวางม่านหินงอกหินย้อย

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่ออธิบายความยากง่ายของเส้นทางเข้าถึงและสิ่งแวดล้อมสองข้างทางก่อนถึงถ้ำ

แนวความคิดหลัก : อธิบายเส้นทางการเข้าถึงถ้ำ ซึ่งผู้มาเยือนเดินผ่านป่าดิบชื้น และป่าไผ่ บรรยากาศโดยรอบมีสภาพอากาศที่ร่มรื่น ชุ่มชื้นเดินสบายๆ ไม่ร้อนคล้ายกับเสียงเจ็ดยักษ์ของนกนานา

ชนิดจนถึงอุโมงค์ถ้ำมืดมืดซึ่งต้องใช้แสงสว่างจากไฟฉายเพื่อสัมผัสความงามของหินงอก หินย้อย ให้ความรู้สึกเหมือนกำลังขำมิติดลึกลับเข้าสู่โลกหนึ่งที่มีแต่ความมืดมิด

A6: มหัศจรรย์ม่านหินงอก หินย้อย และเสาหิน

เค้าโครงเรื่องย่อ: ม่านหินย้อย เรียงร้อย คล้ายฉากสวรรค์

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่อสื่อให้ทราบถึงการเกิดและความสำคัญของหินงอกหินย้อย รวมไปถึงสร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนในธรรมชาติอันล้ำค่า

แนวความคิดหลัก : ลักษณะหินงอก หินย้อย และเสาหินที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติอันล้ำค่า กว่าจะสะสมตะกอนถ้ำจนเกิดเป็นหินงอกหินย้อยที่สวยงามต้องใช้เวลานานร้อยนับพันปี ดังนั้น ในการเข้าไปชมจะต้องทราบข้อปฏิบัติที่ถูกต้องและต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อหินงอก หินย้อย

A7: ลักษณะหินงอก หินย้อยแต่ละแบบภายในถ้ำ

เค้าโครงเรื่องย่อ: ประติมากรรมจากกาลเวลา

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่อศึกษาเรียนรู้ลักษณะตะกอนหินงอก หินย้อยแต่ละรูปแบบที่น่าสนใจภายในถ้ำ

แนวความคิดหลัก : ความลึกลับจากปากทางเข้าจะเป็นอุโมงค์คดเคี้ยวเย็นฉ่ำ ไปสู่สิ่งแรกที่นักท่องเที่ยวจะได้เข้าไปชมภายในถ้ำ คือ ตะกอนถ้ำ ได้แก่ ม่านถ้ำหรือม่านหินย้อย หลอดหินย้อย ปีกปอครันถ้ำ ดอกไม้หิน หินลูกตุ้ม แท่งเข็ม และทาบหินปูน

A8: สัตว์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำตลอดชีวิต

เค้าโครงเรื่องย่อ: อยู่จนกว่าจะลาโลก

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและลักษณะของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยและหากินในถ้ำตลอดชีวิต

แนวความคิดหลัก : สัตว์ที่อาศัยและหากินในถ้ำตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายในถ้ำได้อย่างสมบูรณ์ มีลักษณะแปลกไปจากสัตว์อื่น เช่น ไม่ใช้ดวงตา อัตราการเผาผลาญอาหารน้อย มีการปรับตัวเข้ากับคามมืด มีหนวดยาวหรืออวัยวะรับรู้ความรู้สึกอื่นๆ

A9: ค้างคาวสัตว์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำชั่วคราว

เค้าโครงเรื่องย่อ: นอนกลางวัน... มีชีวิตกลางคืน

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่ออธิบายลักษณะและพฤติกรรมทั่วไปของค้างคาวที่อาศัยอยู่ชั่วคราว และเป็นสิ่งมีชีวิตที่เข้ามาอาศัยถ้ำแต่ไม่พัฒนาตัวเองเพื่ออยู่อาศัย

แนวความคิดหลัก : เรื่องราวทางชีววิทยาและด้านความเชื่อของค้างคาวจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และประโยชน์ของค้างคาวด้านการเกษตรกรรม ตั้งแต่ค้างคาวในถ้ำเป็นทำปุ๋ยธรรมชาติชั้นยอด ช่วยผสมเกสรดอกไม้ป่า และการกระจายเมล็ดพันธุ์ไม้ ถือเป็นคุณประโยชน์มหาศาลต่อระบบนิเวศในธรรมชาติ

A10: ผุงสิงเสนาที่อาศัยอยู่บริเวณสำนักสงฆ์เขาเขา

เค้าโครงเรื่องย่อ: ลิงเสน...หน้าแดง ครอบครวใหญ่แห่งพงไพร

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่อให้ทราบสำคัญของระบบนิเวศสัตว์ป่าและพันธุ์พืชที่พึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน

แนวความคิดหลัก : ลิสนมีลักษณะรูปร่างอ้วนสั้น ทางสั้นมากจนดูเหมือนกับไม่มีหาง เมื่อมีอายุมากขึ้นจะเป็นสีแดง ก้นแดง ขนที่แก้มขึ้นไปทางหลังและคลุมหูไว้ มีถิ่นอาศัยทุกภาคของประเทศไทย ชอบอยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่ หากินตอนกลางวัน เป็นลิงที่หากินตามพื้นดินมากกว่าบนต้นไม้ ชอบอยู่อาศัยมากกว่าป่าโปร่ง และพบทั้งป่าสูงและป่าต่ำ

A11: ฝูงค่างแว่นถิ่นใต้บริเวณสำนักสงฆ์เขาซา

เค้าโครงเรื่องย่อ: ค่างแว่นถิ่นใต้...สัตว์น้อยในป่าใหญ่

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่อให้ทราบสำคัญของระบบนิเวศ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชที่พึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน

แนวความคิดหลัก : ค่างแว่นถิ่นใต้ มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้แพร่กระจายเมล็ดพืชในป่าใหญ่ เป็นสัตว์ป่าที่หายาก มีแต่มนุษย์รอบดวงตาเหมือนไส้แวน พบในคาบสมุทรมลายู และหมู่เกาะใกล้เคียงภาคใต้ของไทยและพม่า อยู่ในสภาพพื้นที่หลากหลาย อาศัยอยู่บนต้นไม้ ชอบป่าที่มีต้นไม้สูง

A12: กฎระเบียบที่นักท่องเที่ยวพึงยึดถือปฏิบัติในการเที่ยวถ้ำ ดูนก และเดินป่า

เค้าโครงเรื่องย่อ: เที่ยว เล่น ให้เป็นนักท่องเที่ยวรักษ์สิ่งแวดล้อม วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : ชี้แจงแนวทางการปฏิบัติตัวในการเที่ยวชมถ้ำ รวมถึงข้อแนะนำในการเดินป่า ดูนก และส่องสัตว์

แนวความคิดหลัก : ชี้แจงแนวทางการปฏิบัติตัวในการเที่ยวชมถ้ำให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ รวมถึงข้อแนะนำในการเดินป่า ดูนกและส่องสัตว์

โซนที่2: เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าพรุคันธุลี

B1: ความแตกต่างของระบบนิเวศป่าประเภทต่างๆของภาคใต้ รวมทั้ง “ป่าพรุ”

เค้าโครงเรื่องย่อ: ก่อกำเนิดเกิดเป็น “ป่าพรุ”

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่อให้เข้าใจลักษณะเด่นของป่าประเภทต่างๆ ของภาคใต้ และปัจจัยที่ทำให้เกิดป่าพรุ

แนวความคิดหลัก : ลักษณะที่มีความโดดเด่นของระบบนิเวศป่าประเภทต่างๆ ของภาคใต้ ได้แก่ ป่าดิบชื้น ป่าดิบเขา ป่าหญ้า ป่าชายหาด ป่าเบญจพรรณ และป่าพรุ โดยเฉพาะ “ป่าพรุ” ป่าซึ่งมีลักษณะพิเศษทางชีวภาพ และกายภาพ

B2: ประวัติและความสำคัญของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าพรุคันธุลี

เค้าโครงเรื่องย่อ: ร่วมคิดการ งานอนุรักษ์ผืนป่าพรุ

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าพรุคันธุลี

แนวความคิดหลัก : ประวัติความเป็นมา ข้อมูลทั่วไป และความสำคัญของศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าพรุคันธุลี ซึ่งเป็นตัวแทน

ระบบนิเวศป่าพรุที่สำคัญของภาคใต้ ที่ตั้งอยู่ในตำบลคันธุลี อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

B3: ระบบนิเวศป่าพรุคันธุลี

เค้าโครงเรื่องย่อ: ถักทอสานสายใยอย่างวิจิตร เรียงร้อยชีวิตเป็นป่าพรุคันธุลี

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศภายในป่าพรุคันธุลี อันประกอบด้วย พรรณไม้ สัตว์ป่า และระบบนิเวศป่าพรุคันธุลีที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของประชาชนท้องถิ่น

แนวความคิดหลัก : ป่า และระบบนิเวศป่าพรุคันธุลีที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของประชาชนท้องถิ่น ความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพิงและพึ่งพากันภายในป่าพรุคันธุลี ทั้งยังเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนท้องถิ่นรายรอบป่าพรุคันธุลี พร้อมทั้งกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักในความสำคัญและคุณค่าของระบบนิเวศป่าพรุ

B4: ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าพรุ

เค้าโครงเรื่องย่อ: โยงใยผูกพัน ความสัมพันธ์คนกับป่า

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่อให้ทราบถึงคุณค่าของป่าพรุ จากการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่นรายรอบป่าพรุคันธุลี เพื่อการดำรงชีวิตอย่างเอื้ออาทร

แนวความคิดหลัก : การพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติภายในป่าพรุคันธุลี ของประชาชนท้องถิ่น ซึ่งในอดีตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการใช้เพียงเพื่อดำรงชีวิต เลี้ยงตน และสมาชิกในครอบครัว

B5: การลดลงของพื้นที่ป่าพรุจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

เค้าโครงเรื่องย่อ: ความไม่เพียงพอของคน ส่งผลกระทบบกับป่า

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่อให้ตระหนักว่าการบุกรุก และทำลายป่าพรุ เพียงเพื่อหวังผลทางเศรษฐกิจ จะส่งผลต่อการทำลายระบบนิเวศที่สำคัญของประเทศ

แนวความคิดหลัก : ภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ จากอดีตถึงปัจจุบัน จากสังคมชนบทที่เอื้ออาทร สู่อุตสาหกรรมนิยม นำไปสู่การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ ส่งผลต่อการสูญเสียพื้นที่ธรรมชาติ แม้แต่ป่าพรุเองก็ยังไม่รอดพ้นจากผลกระทบที่ดังกล่าว ของมนุษย์ เพียงเพื่อหวังผลทางเศรษฐกิจ

B6: มหันตภัย ที่มนุษย์กำลังเผชิญอยู่จากผลการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

เค้าโครงเรื่องย่อ: ธรรมชาติเตือน “หยุด” ทำร้ายธรรมชาติ

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่อให้ตระหนักถึงผลที่เกิดจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ อันจะส่งผลกระทบต่อมนุษยชาติ อย่างต่อเนื่องและรุนแรงขึ้น

แนวความคิดหลัก : ภาวการณ์ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
 สิ่งแวดล้อม การเมือง สังคมและสุขภาพ อันเกิดจากการใช้
 ทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องอย่างไม่รู้จัก “พอ”

B7: การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการคนกับป่า

เค้าโครงเรื่องย่อ: วิกฤตด้วย “ศาสตร์พระราชา”

วัตถุประสงค์สื่อความหมาย : เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกคนโดยประยุกต์ใช้
 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้ในการจัดการคนกับป่า

แนวความคิดหลัก : การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มา
 ปรับใช้ในการจัดการคนกับป่า เพื่อสร้างความสมดุลระหว่าง
 นิเวศวิทยาและเศรษฐกิจ ด้วย 9 ขั้นตอนสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง
 อย่างยั่งยืน

สำหรับรูปแบบและชนิดของสิ่งพิมพ์สื่อความหมายที่
 เหมาะสมคือ แผ่นพับ (Folded Publications) หนังสือเล่มเล็ก
 (Booklets) และแผ่นป้ายนิทรรศการภายในอาคาร (Indoor
 Exhibit) ที่บรรจุเรื่องราวที่ต้องการบอกเล่าสู่ผู้มาเยี่ยมชม
 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ในภาพรวมทั้งหมดหรือลักษณะ
 เฉพาะที่น่าสนใจ โดยเลือกสีน้ำตาลและสีเขียวเป็นหลัก ขณะที่ใช้สี
 ฟ้า และสีส้มเป็นสีเน้นองค์ประกอบต่างๆ ถือเป็นงานนำสีที่เสริมกัน
 มาให้ความรู้สึกมีชีวิตชีวา และเป็นการกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึก
 ขึ้นแก่ผู้อ่าน และแสดงถึงความเป็นธรรมชาติสอดคล้องกับสภาพ
 พื้นที่ซึ่งล้อมรอบไปด้วยพื้นที่ป่า และโล่งถ้ำ

ภาพที่ 3 ตัวอย่างคู่มือสื่อความหมายสำหรับการท่องเที่ยว



5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และจำแนก
 ช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ และกำหนดรูปแบบเนื้อหาสื่อ
 ความหมายสำหรับการท่องเที่ยวของตำบลคันทูลี จังหวัดสุราษฎร์
 ธานี โดยใช้เครื่องมือคือ คู่มือจำแนกช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ
 (ROS) แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์วิเคราะห์ความต้องการ
 รูปแบบสื่อความหมายของชุมชนท้องถิ่น เพื่อกำหนดภาพรวมและ
 รายละเอียดเนื้อหาสื่อความหมายสำหรับการท่องเที่ยว

พบว่าถ้ำรอยพระพุทธรูป ถ้ำลี้ก ถ้ำตาจิตร และถ้ำไทร
 ทองเป็นแหล่งนันทนาการประเภทแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ
 กึ่งสันโดษไม่ใช้ยานยนต์ (Semi-Primitive Non-Motorized,
 SPNM) ขณะที่ถ้ำค้างคาวเป็นแหล่งนันทนาการประเภทธรรมชาติ
 สันโดษ (Primitive-P) ส่วนเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าพรุเป็นแหล่ง
 นันทนาการประเภทธรรมชาติกึ่งสันโดษใช้ยานยนต์ (SPM)

ความต้องการระบบสื่อความหมายของประชาชนท้องถิ่น
 พบว่าควรสื่อความหมายเกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่นอก หินย้อย
 และแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงระดับมากที่สุด รองลงมา
 ต้องการให้สื่อความหมายสัตว์ภายในถ้ำ ประวัติความเป็นมาในอดีต
 ของถ้ำ ความเป็นมาของชุมชนท้องถิ่นชาวบ้าน พิษพรรณสัตว์ป่าใน
 เส้นทางเดินเที่ยวถ้ำ ความเป็นอยู่ ประเพณี และวิถีชุมชนชาวบ้าน
 และเรื่องราวทางโบราณคดีภายในถ้ำในระดับมาก และสื่อ
 ความหมายที่เน้นเนื้อหาที่มีความเพลิดเพลินและสนุกสนานในระดับ
 ปานกลาง

สำหรับสื่อความหมายที่เหมาะสมในพื้นที่ควรอยู่ในรูป
 ของคู่มือสื่อความหมาย แผ่นพับ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และ
 นิทรรศการภายในอาคารสำหรับสื่อความหมายการท่องเที่ยว

กำหนดให้มีเค้าโครงเรื่องหลัก(Theme) คือ“เรื่องเล่า...คันทูลี” และแบ่งเรื่องราวออกเป็น 2 ส่วน (zone) ประกอบด้วยโซนที่ 1 : แหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตำบลคันทูลี สงครามโลกครั้งที่2 กับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตำบลคันทูลี ความเป็นมาของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำ การก่อเกิดแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ภาพรวมเส้นทางศึกษาธรรมชาติของถ้ำ มหัศจรรย์ถ้ำหินย้อย เส้าหิน และฉากหินงอกลักษณะหินงอก หินย้อยแต่ละแบบภายในถ้ำ ถ้ำสัตว์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำตลอดชีวิต ค้างคาวสัตว์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำชั่วคราว ผุงค้างแวนถ้ำใต้บริเวณสำนักสงฆ์เขาชา และกฎระเบียบที่นักท่องเที่ยวยึดถือปฏิบัติในการเที่ยวถ้ำ ดูนก และเดินป่า โซนที่ 2 : เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าพรุคันทูลี ได้แก่ ความแตกต่างของระบบนิเวศป่าประเภทต่างๆของภาคใต้รวมทั้ง“ป่าพรุ” ประวัติและความสำคัญของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าพรุคันทูลี ระบบนิเวศป่าพรุคันทูลี ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าพรุ การลดลงของพื้นที่ป่าพรุจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ มหันตภัยที่มนุษย์กำลังเผชิญอยู่จากผลการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการคนกับป่า

ข้อเสนอแนะ

1. ถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดสร้างระบบสื่อความหมายสำหรับการท่องเที่ยวตำบลคันทูลีผ่านการจัดเวทีคันทูลีสู่ชุมชน
2. นำเสนอโปรแกรมสื่อความหมายสำหรับการท่องเที่ยว และให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมประเมินผล
3. เผยแพร่คู่มือสื่อความหมายผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และพัฒนาเป็นเอกสารเผยแพร่ต่อไป

6. การอ้างอิง

- [1] สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสุราษฎร์ธานี, เข้า ถึง ได้ จ า ก <http://suratts.com/surat/index.php?PHPSESSID=1a12bc02f491515b211d74ccb45482d7&action=search2>, 2553.
- [2] Sharpe, G.W., Interpreting to environment, Macmillan Publishing Company, New York, 1982.
- [3] ชำนาญ สัจจะโชติ, ศรีวิชัย เจ้าแห่งทะเลและศิลปะ, เข้า ถึง ได้ จ า ก <http://www.dhammachak.net/board/viewtopic.php?t=35>, 2547.

- [4] ส่วนนันทนาการและสื่อความหมาย, คู่มืออุทยานแห่งชาติ ลำดับที่14, การจัดการถ้ำเพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ, สำนักอุทยานแห่งชาติ, กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรุงเทพฯ, 2554.
- [5] ดร.ชนัน เอมพันธุ์, เอกสารประกอบการสอน วิชาการจัดการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา, คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ, 2546.
- [6] สุทัศน์ ยกส้าน, ค้างคาว: สัตว์ที่ใช้หูในการเห็น, เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/science/ViewNews.aspx?NewsID=9540000028566> เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2555, 2547.
- [7] อุไรพร ใจเย็นและคณะ, ยุวิวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเขาคันทูลีกับสงครามโลกครั้งที่ 2, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2553.
- [8] ชัยพร ศิริพรไพบุลย์, การจัดการถ้ำเบื้องต้นในพื้นที่อนุรักษ์, เอกสารการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ณ อุทยานแห่งชาติเอราวัณ และอุทยานแห่งชาติลำคลองงู จังหวัดกาญจนบุรี, กรุงเทพฯ, 2544.
- [9] Tilden, F., Interpreting Our Heritage, University of North Carolina Press, Chapel Hill, North Carolina, 1977.
- [10] Wood, J.G., Coneybear,H.F. and Woods, M.E., A strategic plan to interpret and present the heritage of Mu ko Chang and Adjacent areas, Thailand (DASTA Area 1), Canada, 2008.